

До нової концепції юридичної освіти

російсько-турецької війни 1877-1878 р.р.: "У бойовій обстановці співробітники міліції будуть робити тільки те, чого їх навчали у звичайній, але будуть робити це гірше". На жаль, досвід свідчить, що це так і є.

Систематична оперативно-тактична підготовка керівного, начальницького й рядового складу повинна організовуватись і проводитись на основі Статуту бойової служби органів внутрішніх справ України, що містить єдині для всіх випадків обов'язки керівників, старших (командирів) всіх тимчасових формувань: груп бойового порядку, оперативних груп, нарядів, підрозділів; єдині вимоги щодо заходів безпеки; єдину систему заняття, навчань, тренувань і т.д., оскільки вимоги, що містяться в цілому ряді настанов, мають певні протиріччя, а на практиці - не виконуються. Про це автору (і не тільки йому) доводиться говорити вже років 15, але ніяких практичних кроків до появи Статуту не робиться.

Ми коротко намітили причини та умови, що сприяють невдачам окремих спеціальних операцій, що проводяться органами внутрішніх справ України. Більш детально про завдання та форми навчання персоналу ОВС до дій у надзвичайних ситуаціях, якщо дозволяє обставини, ми сподіваємося викласти в інших статтях.

Керівництву органів внутрішніх справ доречно переглянути ставлення до організації підготовки особового складу до дій у надзвичайних ситуаціях, посилити контроль за проведенням таких занять у підрозділах "Сокіл", "Беркут", навчальних групах начальників галузевих служб і безпосередньо за місцем служби. Особам, які залучаються до проведення таких занять, надавати службовий час, необхідний для якісної підготовки. Якщо це не зробити зараз, ми можемо при черговому виникненні надзвичайних ситуацій

знову зіткнутися з неготовністю співробітників до дій в особливих умовах.

Література

1. Настанова з організації професійної підготовки рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України: Затверджена наказом МВС України від 21 жовтня 2000 р. № 759.

2. Настанова з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України: Затверджено наказом МВС України від 11 липня 2006 р. № 693.

3. Положення з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 13 квітня 2012 року № 318.

4. Настанова про заходи органів, підрозділів внутрішніх справ, частин внутрішніх військ МВС України щодо розшуку і затримання озброєних та інших злочинців, які становлять підвищену суспільну небезпеку: Затверджена наказом МВС України від 24 квітня 1998 р. № 230 дс.

5. Настанова про дії органів, підрозділів внутрішніх справ, з'єднань військових частин внутрішніх військ, вищих навчальних закладів МВС України з ліквідації масових заворушень: Затверджена наказом МВС України від 11 листопаду 2003 р. № 1345.

Дубко Ю. В.

доктор юридичних наук, професор

Кримський факультет

ОДУВС

Надійшла до редакції: 13.05.2013

УДК 159.923:351.746.2

ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ КРИМІНАЛЬНОЇ МІЛІЦІЇ

Асєєва Ю. О.

Сучасні вимоги до вищої освіти та кваліфікації випускників вищих навчальних закладів (надалі ВНЗ) диктують нові стандарти до якості знань, умінь і навичок майбутніх фахівців, а особливо від тих, хто повинен слідкувати за станом законності й підтримувати правопорядок у державі. Соціально-економічні умови потребують перегляду як загальних соціальних стереотипів, так і тих, які стосуються професійного розвитку, становлення особистості. Перший крок до майбутнього сучасних випускників загальних середніх шкіл, залежить від правильності їх професійного самовизначення, для якого необхідно правильно спрогнозувати потреби ринку праці, важливо не помилитись при оцінюванні своїх навичок, вмінь, знань, урахувати свої інтереси й потреби. Отже, питання професійного самовизначення, професійної орієнтації на період сьогодення стає все більш актуальним, а теоретичних і практичних досліджень, які б враховували сучасні історичні, економічні, політичні та інші умови, у цій галузі недостатньо.

Дослідженням професійного самовизначення, його становленням, розвитком і динамікою процесу формування займались такі вчені: В.О. Бодров, Е.М. Борисова, О.А. Вайсбург, Н.Ю. Волянук, М.Р. Гінзбург, С.У. Гончаренко, Б.О. Душков, А.О. Деркач, Е.Ф. Зеер, О.А. Ігнатюк, Є.О. Клімов, І.С. Кон, С.П. Крягжде, Т.В. Кудрявцев, Є.В. Кучеренко, Л.М. Мітіна, К.О. Міхно, В.Ф. Орлов, І.В. Остапенко, М.С. Пряжников, О.Ю. Пряжникікова, С.Л. Рубінштейн, Д. Сьюпер, Б.О. Смирнов, О.М. Цільмак,

В.Д. Шадріков, Е. Еріксон та інші.

У наукових дослідженнях під професійним самовизначенням розуміють:

- період входження в професійну діяльність, поглиблена підготовка до неї, формування досвіду життєдіяльності в трудовому колективі (С.М. Чистякова) [1];

- процес прийняття рішення особистістю щодо вибору майбутньої трудової діяльності, що полягає в усвідомленні особистістю себе як суб'єкта конкретної професійної діяльності й передбачає самооцінку людиною індивідуально-психологічних якостей та зіставлення своїх можливостей з психологічними вимогами професії до спеціаліста (С.У. Гончаренко) [2];

- виборче відношення індивіда до світу професій загалом і до конкретної обраної професії (Е.О. Клімов) [3] тощо.

Проаналізувавши існуючі визначення професійного самовизначення, ми схильні вважати, що під ним слід розуміти свідомий вибір особовою професії, з урахуванням об'єктивних і суб'єктивних факторів та індивідуально-психологічних характеристик.

Розглянемо сіміслове наповнення нашого визначення.

Під свідомим вибором ми розуміємо усвідомлення потреби у формуванні професійного життєвого плану ("професійної Я-концепції"). На момент усвідомлення потреби професійного вибору психологічний розвиток особистості досяг сформованості "Я-образу", який включає в себе сформованість "Я-реального", тобто реальне уявлення про себе - "Хто Я?", та "Я-ідеального" - уяв-

лення про те “Ким Я хочу бути?”. Відповіді на ці питання стимулюють появу потреби в трудовій активності. Як наслідок, формується “професійний образ Я”.

Однак сформувати професійний життєвий план неможливо без урахування об’єктивних і суб’єктивних факторів, а також індивідуально-психологічних характеристик.

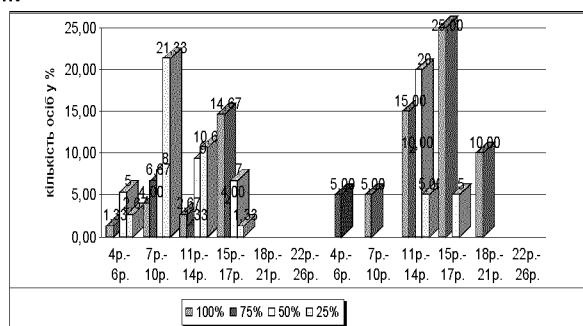
“Об’єктивні фактори” включають: соціально-економічні умови та історичний період існування, аналіз ринку праці, потреби держави тощо.

“Суб’єктивні фактори” передбачають сформованість ціннісних орієнтацій, моральних принципів, що детермінують появу певних намірів і потреб, реалізація яких вимагає урахування своїх “індивідуально-психологічних характеристик” - темпераменту, характеру, спрямованості, а також здібностей, навичок та умінь.

Однак професійне самовизначення не є постійним і незмінним, вони постійно корегуються й змінюються залежно від зміни об’єктивних і суб’єктивних факторів, з урахуванням онтологічних індивідуально-психологічних змін особистості - появи в певні вікові періоди потреби в самовдосконаленні, самореалізації, самоактуалізації, рефлексії тощо.

Для підтвердження цієї гіпотези про динамічність професійного самовизначення, ми провели дослідження серед курсантів ОДУВС факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції, з першого по четвертий курс, у кількості 305 осіб (з них чоловіків - 257 осіб, жінок - 48 осіб) у віковій категорії 17-26 років. Респондентам в анкеті було запропоновано відповісти на наступне питання: “Пригадайте, будь ласка, в якому віці у Вас з’явилось бажання працювати в міліції?” (поставте позначку у відповідному стовпчику).

За результатами дослідження ми отримали наступні дані.

* - стовпці зліва - дані, отримані від респондентів чоловічої статі, стовпці справа - дані, отримані від респондентів жіночої статі

Рис. 1. Динаміка формування професійного самовизначення респондентів 1-го курсу чоловічої та жіночої статі (вікова категорія 17-19 років)

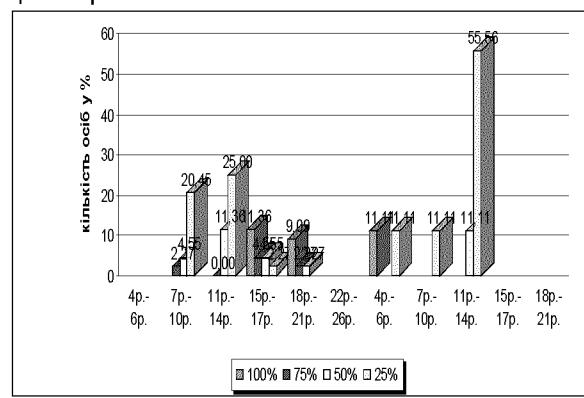
На 1-му курсі факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції навчається 95 осіб, з них чоловіки складають 79 % - 75 осіб (у таблиці розглядається як 100 % опитуваних); жінки, відповідно, лише 21 % - 20 осіб (у таблиці розглядається як 100 % опитуваних).

Порівнявши статистичні дані респондентів чоловічої та жіночої статі щодо професійного вибору, встановлено, що жінки виказують більшу впевненість у виборі професії (100 %) у віці 15-17 років - 25 % з опитаних, ніж чоловіки - 14,67 % із числа опитаних у своїй категорії. Найбільша кількість опитаних чоловіків вказує 25 % впевненості у

своєму виборі в період 7-10 років - 21,33 % з опитаних, однак при цьому вступають до вищого навчального закладу закритого типу. Впевненість на 50 % у віці 11-14 років у виборі професії працівника кримінальної міліції виказують жінки - 20 % опитаних, однак обирають цю професію.

Впевненість у правильності свого вибору (на 50 %) залишається в 7 % чоловіків і 5 % жінок у період професійного вибору (15-17 років), однак це не заважає їм вступити до спеціалізованого навчального закладу. Жінки в період професійного вибору надають критичні відповіді - 100 % і 50 % впевненості, а чоловіки у віковій категорії 15-17 років надають відповіді в діапазоні чотирьох категорій: 100 %, 75 %, 50 % та 25 % впевненості у своєму професійному виборі, при цьому, навіть якщо підсумувати позитивні результати схильності до обрання професії працівника кримінальної міліції, показники жінок (30 % опитаних) вище, ніж у чоловіків (25,33 % опитаних) на 4,67 %. Отже, жінки є більш впевненими у своєму професійному виборі, ніж чоловіки. Однак мріяли про професію працівника внутрішніх справ більше чоловіки, сумарна кількість опитаних у вікових категоріях від 4 до 10 років - 49, 33 % чоловіків і лише 10 % жінок. Реалізувавши свою мрію і навчаючись на 1-му курсі ОДУВС, чоловіки не вказують на те, що вони залишаються впевненими у своєму виборі, а жінки (10 % опитаних) вказують на 100 % впевненість у своєму виборі професії, про що свідчать показники в категорії 18-21 роки.

Отже, узагальнюючи отримані дані відповідей курсантів першого курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції, найбільшу впевненість у своєму виборі професії (на 100 %) виказують як чоловіки, так і жінки у віці 15-17 років, найменшу впевненість (25 % впевненості) у виборі професії виказують чоловіки (21,3 %) у віці 7-10 років, однак вступають і навчаються у ВНЗ МВС України закритого типу. Вбачають себе в по-далішому працівниками кримінальної міліції лише жінки (10 %), хоча мріяли про цю професію 49,33 % чоловіків у віці 4-10 років.

* - стовпці зліва - дані, отримані від респондентів чоловічої статі, стовпці справа - дані, отримані від респондентів жіночої статі

Рис.2. Динаміка формування професійного самовизначення курсантів 2-го курсу чоловічої та жіночої статі (вікової категорії 18-21 рік)

На 2-му курсі факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції опитано 53 курсанти у віковій категорії від 18 до 21 року, з них 83 % - 44 особи чоловічої статі (у таблиці вони розглядаються як 100 % опитуваних) і 17 % - 9 осіб жіночої статі (у таблиці вони

До нової концепції юридичної освіти

розглядаються як 100 % опитуваних). Ми з'ясували їх особисту думку про те, коли вони вперше вирішили стати працівниками внутрішніх справ України й наскільки вони були впевнені у своєму виборі на той момент.

Аналіз отриманих результатів вказує на те, що як чоловіки, так і жінки демонструють невпевненість у виборі цієї професії: 20,45 % опитуваних - у віці 7-10 років, 25 % - у віці 11-14 років, 2,27 % - у віці 15-17 років - чоловіки, та жінки респонденти - по 11,11 % у вікових категоріях 4-6 років і 7-10 років, найбільша кількість припадає на 11-14 років - 55,56 %, при цьому жоден респондент не вказує невпевненості у віковій категорії 15-17 років і старше, однак це не є свідченням їх стовідсоткової впевненості у своєму професійному виборі на момент опитування. У зв'язку з тим, що дані про стовідсоткову впевненість серед курсантів другого курсу є низькими, ми спостерігаємо, що жінки реалізували свою дитячу мрію (у віці 4-6 років) про професію лише в 11,11 % випадків, чоловіки вказують, що взагалі в дитинстві не мріяли стати працівниками органів внутрішніх справ, однак, у період професійного вибору (15-17 років), на відміну від жінок, вказують на стовідсоткову впевненість у своєму виборі в 11,36 % випадків і залишаються вірними своєму виборі на протязі навчання (18-21 р.) у 9 % випадків, жінки взагалі не вказують ніякої впевненості в цих вікових категоріях.

Якщо ми порівняємо отримані дані 1-го та 2-го курсу, з'ясується, що, провчившись рік у вищому навчальному закладі закритого типу, жінки розтрачують свою впевненість у правильності свого професійного вибору й у вікових категоріях, які характеризуються осмисленням професійного наповнення (з 7 по 21 рік), ми не знаходимо жодних показників, а залишаються лише показники у віковій категорії 4-6 років, коли діти при обиранні професії орієнтується на найближчих значимих осіб.

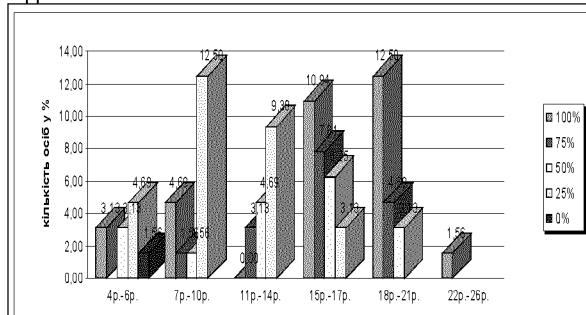
На другому курсі навчання в чоловіків, навпаки, з'являється стовідсоткова впевненість (у віці 18-21 рік) - 9 %, хоча й показники періоду професійного самовизначення (15-17 років) зменшуються на 2-му курсі, однак, це складає лише 3,31 % опитуваних.

Показники впевненості у виборі професії працівника кримінальної міліції на 25 % у чоловіків присутні у вікових категоріях 4-6 років - 2,67 % курсантів 1-го курсу навчання; 21,33 % (1-й курс) і 20,45 % (2-й курс) у віці 7-10 років; 10,65 % (1-й курс) і 25 % (2-й курс) у віці 11-14 років; 1,33 % (1-й курс) і 2,27 % (2-й курс) у період професійного самовизначення (15-17 років).

До другого курсу навчання змінюється погляд на свою невпевненість у професійному самовизначенні й у жінок. Якщо на 1-му курсі такі показники ми виявляємо лише у віковій категорії 11-14 років - 5 %, то навчаючись на другому курсі, жінки вказують на свою невпевненість як у вікових категоріях 4-6 років і 7-10 років - по 11,11 % опитуваних, так і у віці 11-14 років - 55,56 % опитуваних, і ці показники є найвищими з усіх отриманих даних.

Спостерігається й поява критичності в наданні відповідей у респондентів жіночої статі. 75 % впевненості у виборі професії в жодній з вікових категорій не вказала жодна жінка, яка навчається на другому курсі факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції, присутня лише впевненість на 50 % у виборі в період 11-14 років - 11,11 %, а на першому курсі цей показник складав 20 % опитуваних жінок. У жінок на 2-му курсі навчання зникають показники уявлення себе в професії в майбутньому, які були присутні на першому курсі в

стовідсотковій впевненості в 10 % опитуваних.

Показники професійного вибору в чоловіків 1-го та 2-го курсу, якщо розглядати сумарність позитивної впевненості (від 100 % до 50 %) у період професійного самовизначення майже однакові - 25 % і 25,33 % опитуваних (відповідно), що свідчить про їх більшу впевненість, ніж у жінок, які лише на 1-му курсі навчання в сумарній впевненості складають 30 %, а на 2-му курсі показники в цій віковій категорії взагалі відсутні. Якщо в 11-14 років жінки вказують 45 % сумарної впевненості, то навчаючись на 2-му курсі, вони, навпаки, вказують невпевненість (25 % впевненості) у правильності свого професійного вибору в 55,56 % випадках, що може свідчити про розчарування в правильності професійного самовизначення.

Рис. 3 Динаміка формування професійного самовизначення курсантів 3-го курсу чоловічої статі (вікова категорія 20-26 років).

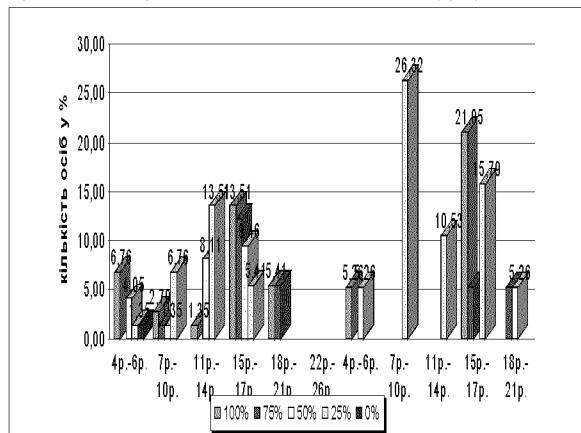
На 3-му курсі факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції навчається 64 курсанти лише чоловічої статі (100 % опитуваних), які до вступу переважно вже пройшли військову підготовку, тому їх вік складає 20-26 років, отже, етап професійного самовизначення цих опитуваних припадав на 17-23 роки. За результатами їх опитування, ми отримали наступні дані: впевненими на 100 % у своєму професійному виборі були 12,5 % - у віці 18-21 рік; 10,9 % - у віці 15-17 років; 4,68 % - у віці 7-10 років; 3,1 % - у віці 4-6 років; 1,56 % - у віці 22-26 років. Впевненими на 75 % у правильності свого професійного самовизначення були 7,8 % опитуваних - у період з 15 до 17 років; 4,68 % - з 18 по 21 рік; 3,1 % - з 11 до 14 років; 1,56 % - з 4 до 6 років. Показники невпевненості (50 % впевненості) у своєму професійному визначенні склали: 6,25 % опитуваних у віці 15-17 років; 4,68 % - у віці 11-14 років; 3,1 % - у віці 18-21 рік і 4-6 років; 1,56 % - у віці 7-10 років. Схильними вважати, що впевнені у своєму професійному самовизначенні лише на 25 % - 12,5 % опитуваних у віці 7-10 років; 9,3 % - у віці 11-14 років; 4,68 % - у віці 4-6 років; 3,1 % - у віці 18-21 року. Виявилось, навіть, що 1,56 % опитуваних взагалі невпевнені у своєму виборі (0 %) починаючи з 4-6 років.

При порівнянні отриманих даних з попередніми роками навчання, з урахуванням зрушеньня віку професійного самовизначення, показники стовідсоткової впевненості курсантів 3-го року навчання знаходяться посередині. Так на 1-му курсі вони склали 14,67 %, на 2-му - 11,36 %, а на 3-му - 12,5 % опитуваних. Сумарна позитивність професійного самовизначення (від 100 % до 50 %) у період самовизначення складає: на 1-му курсі 25,33 %, на 2-му - 20,45 % і на 3-му - 20,31 %. Отже, після року навчання у вищому навчальному закладі закритого типу впевненість у правильності професійного вибору в чоловіків

знизилається на 5 % і на наступних курсах залишається стабільною.

Невпевненість у професійному виборі (25 % впевненості) на 3-му курсі зникає, однак, якщо розглянути динаміку невпевненості на протязі всього періоду до професійного самовизначення, найбільші коливання припадають на вікові періоди 7-10 років і 11-14 років. Показники уявлення про невпевненість у професійному самовизначені у віці 7-10 років на 1-му курсі - 21,33 %, на 2-му - 20,45 %, на 3-му зменшились до 12,5 % опитаних. Щодо віку 11-14 років цей показник на 1-му курсі складає 10,65 %, на 2-му зростає до 25 %, а на 3-му зменшується до 9,38 %, що майже наближається до показника 1-го курсу.

На 3-му курсі знову з'являються стовідсоткові показники впевненості у виборі професії працівника внутрішніх справ у період раннього професійного самовизначення від 4 до 10 років. Так, у віці 4-6 років на 100 % були впевнені, що стануть працівниками кримінальної міліції 1,33 % опитаних на 1-му курсі, 3,13 % - на 3-му; у період 7-10 років - 4 % респондентів 1-го й 3-го курсу.

* - стовпці зліва - дані, отримані від респондентів чоловічої статі, стовпці справа - дані, отримані від респондентів жіночої статі

Рис. 4. Динаміка формування професійного самовизначення курсантів 4-го курсу чоловічої та жіночої статі (вікова категорія 19-23 роки)

На 4-му курсі денної форми навчання факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції було опитано 93 респонденти, серед яких 80 % - 74 особи чоловічої статі (у таблиці розглядаються як 100 % опитуваних) у віці від 19 до 23 років і 20 % - 19 осіб жіночої статі (у таблиці розглядаються як 100 % опитуваних) у віці від 19 до 22 років.

Провчившись чотири роки у вищому навчальному закладі закритого типу, респонденти чоловічої статі (5,41 %) і жіночої статі (5,21 %) опитаних виразили свою впевненість, при цьому в жінок впевненість у стовідсотковій правильності свого професійного вибору зникла, вони допускають сумніви у 25 % і 50 % (тобто вказують лише 75 % і 50 % впевненості) у правильності свого професійного вибору, на відміну від чоловіків, які, навпаки, демонструють 100 % і 75 % впевненості у вірності свого професійного вибору. Майже однакову сумарно-позитивну впевненість у своєму професійному виборі вказують як жінки (10,52 %), так і чоловіки (10,81 %) у віковій категорії 4-6 років. У жінок найвищі показники невпевненості в професійному виборі припадають на вік

7-10 років - 26,32 % опитаних, а в чоловіків це 11-14 років - 13,51 % опитаних, жінки в цей віковий період взагалі вказують лише на невпевненість - 10,53 % опитаних, на що, можливо, впливає знаходження респондентів у стані ранньої підліткової вікової кризи, яка припадає саме на цей період.

Отже, порівнюючи динаміку професійного самовизначення протягом чотирьох років (період навчання в ОДУВС), у респондентів жіночої статі спостерігається спад упевненості в правильності свого професійного вибору, після сумнівів припадає на другий рік навчання й у загальній кількості по всіх вікових категоріях складає 77,78 % опитаних курсанток 2-го курсу. Курсанти чоловічої статі хоча й не демонструють яскраво вираженого спаду невпевненості у своєму професійному виборі, однак, також на другому курсі навчання проявляють найвищі показники - 47,72 % по сумарній невпевненості по всіх вікових категоріях.

Динаміка сумарної стовідсоткової впевненості за весь віковий період у чоловіків більш стабільна, ніж у жінок. Так, найвищі показники цих даних у чоловіків складають 32,81 % на третьому році навчання, при цьому на 1-му курсі це 22,67 %, на 2-му - 20,45 %, а на 4-му - 29,73 %, що лише на 3,08 % менше, ніж на 1-му курсі. Жінки ж, навпаки, демонструють нестабільність сумарної стовідсоткової впевненості у своєму професійному виборі. Якщо на 1-му курсі це 55 %, на 2-му - це спад до 11,11 %, а на 4-му - лише 26,32 %, що складає лише половину від показників першого курсу.

При розгляді стовідсоткової впевненості на момент обирання професії, з урахуванням того, що 3-й курс склали чоловіки, які вже пройшли військову підготовку й віковий період їх професійного вибору зазнав зрушенні з 15-17 років до 18-21 років, вони також демонструють більшу стабільність, ніж жінки. Стовідсоткова впевненість у виборі на момент професійного визначення на протязі навчання чоловіків коливалась у рамках 1-3 % і склада: на 1-му курсі 14,67 %; 2-му - 11,36 %; 3-му - 12,50 %; 4-му - 13,51 %. У респондентів жіночої статі динаміка стовідсоткової впевненості в правильності вибору на момент професійного визначення (15-17 років) менш стабільна: на 1-му курсі в цей період вона склала 25 %, на 2-му курсі - 0 %, а на 4-му - 21,05 %.

Отже, чоловіки виявляють більшу стабільність і впевненість у своєму професійному виборі, ніж жінки, хоча й серед чоловіків є 1,52 % (на 3-му курсі) і 1,35 % (на 4-му курсі) опитаних, які вказали, що вони ніколи не бажали й не вбачають себе в подальшому працівниками кримінальної міліції.

Таким чином, спостерігається тенденція до стовідсоткової впевненості в професійному самовизначені серед жінок - 45,83 % опитаних (сумарний показник по всіх вікових категоріях жінок), на відміну від чоловіків - 26,46 % респондентів. Однак будучи впевненими лише на 25 % в обиранні професії працівника внутрішніх справ, респонденти жіночої статі дають більш високі показники, ніж чоловіки - 37,8 % (сумарний показник по всіх вікових категоріях), чоловіки лише 33,85 % (сумарний показник по всіх вікових категоріях), якщо розглядати гендерні відмінності. При врахуванні цих даних у кожній окремій групі (чоловіки та жінки) отримуємо, що чоловіки більш схильні діяти від невпевненості у виборі: 25 % професійної впевненості - 33,85 %, що на 7,39 % більше стовідсоткової впевненості (26,46 %). У жінок, навпаки, невпевненими у своєму професійному самовизначені

До нової концепції юридичної освіти

були 37,8 % респондентів, а на 100 % впевненими були 45,83 %, різниця склала 8,03 %.

Аналіз отриманих даних доводить, що рішення про професійне самовизначення змінюється залежно від вікових і гендерних особливостей розвитку особистості, на нього впливають і певні об'єктивні умови (так після року проживання за уставом закритого ВНЗ МВС України, ми спостерігаємо спад впевненості у своєму професійному виборі курсантів ОДУВС). Отже, наше дослідження підтвердило гіпотезу про динамічність професійного самовизначення, яке починається з усвідомлення потреби в професійному виборі, детермінує процеси формування "професійної Я-концепції", демонструючи готовність особистості до професійно-трудової активності.

Література

- Ігнатюк О.А. Проблема професійного самовизна-

чення особистості: теоретичний аспект / О.А. Ігнатюк // Наук. праці. [Сер.: Педагогіка]: наук.-метод. журн. / Миколаїв. держ. гуманіт. ун-т ім. Петра Могили комплексу "Киево-Могилян. акад". - Миколаїв, 2006. - Т. 46, вип. 33. - С. 89-93.

2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. / С.У. Гончаренко// Український педагогічний словник: К.: Либідь, 1997. - С. 275-376.

3. Клімов Е.О Введення у психологію праці. / Е.О. Клімов / Введення у психологію праці. Підручник для ВНЗ - М.: Культура та спорт, ЮНІТИ, 1998. - 350 с.

Асєєва Ю.О.
Аспірантка
ОДУВС

Надійшла до редакції: 09.05.2013

УДК 37.01:351.74

КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ОВС

Пасько О.М.

Формування й розвиток висококваліфікованого та конкурентоспроможного працівника визначається наявністю в нього певних складових, які забезпечать належний рівень підготовки. У цих умовах значну роль слід віднести етапу готовності особистості до професійної діяльності. Оскільки особа може бути теоретично й практично готова, а бажання, прагнення, сили волі, саморегуляції та ін. до виконання функціональних обов'язків у неї не буде, відповідно, не буде досягнутий ефективний результат.

Пріоритетне значення в сучасних умовах набуває особливість рівня професійної готовності, що зумовлює актуальність і доцільність цього аспекту. Оскільки від чіткого визначення компонентів професійної готовності залежатимуть вимоги, що висуваються до фахівців.

Питанням компонентів професійної готовності як фундаменту професіоналізму присвячена значна кількість праць провідних науковців (В.А. Алаторцева, О.В. Веденова, М.І. Д'яченка, Л.А. Кандибовича, Г.С. Костюка, В.І. Лебедєва, Б.Ф. Ломова, І.О. Машук, В.О. Моляко, В.В. Рибалка, Т.А. Оболдіної та ін.), які були опубліковані в різні часові періоди. Автори зазначають, що цей феномен складається тільки зі знань, вмінь і навичок, не визначаючи здібності та якості.

Особливостям складових професійної готовності присвячені дослідження Г.О. Балла, С.А. Бондаренко, А.А. Деркача, Т.Г. Жаровцева, Е.Ф. Зеєра, О.М. Лукашевича, А.Ф. Линенка, Р.І. Лучечко, Л.С. Нерсесяна, В.Н. Пушкіна, Ю.Т. Русакова, Л.Г. Семушкиної, В.О. Сластионіна, В.І. Уруського, Є.А. Фарапонова, О.М. Цільмак, В.Т. Чичікіна, С.Х. Яворського та ін.

Проаналізувавши літературні джерела у сфері розгляду компонентів професійної готовності, ми визначили, що науковцями не здійснено чіткої систематизації типів, видів, підвідів, компонентів готовності. Вони їх взаємоп'язують, не надаючи чіткої структури. Відповідно, і компоненти готовності також визначають неоднозначно та безсистемно.

Наукова новизна цієї статті полягає в уdosконаленні розуміння складових, компонентів, видів і підвідів готовності та пропозиції автора визначати складові готовності крізь провідні знання, вміння, навички, здібності та якості.

У зв'язку з тим, що науковці неоднозначно характеризують компоненти професійної готовності, ми визначали, що науковці неоднозначно характеризують компоненти професійної готовності.

ризують види й компоненти готовності, ми чітко розмежовуємо ці категорії та визначаємо, що є помилковим називати види складовими. Загальнонаукове значення статті полягає в тому, що професійна готовність, на нашу думку, детермінується психічними процесами, станами й властивостями. І компоненти готовності характеризуються певними якостями та здібностями.

Нами була розроблена концептуальна структурно-логічна модель професійної готовності й ми пропонуємо визначати компоненти кожного виду та підвідів готовності згідно з нею, відповідно до провідних здібностей і якостей, які її зумовлюють. Знання, вміння й навички також обумовлюють готовність, проте ми їх визначати не будемо, оскільки вони мають певні особливості відповідно до специфіки певної професії соціономічної сфери діяльності.

Розглянемо складові кожного з елементів моделі професійної готовності.

Операціональна готовність розглядалась у наукових працях Г.Л. Драндова, М.І. Д'яченко, О.Ф. Жукова, Л.А. Кандибовича, Л.М. Карамушка, О.М. Кокуна, Л.О. Махотнюка, Л.М. Мерем'яніна, В.А. Пономаренко, О.О. Тополенко В.І. Уруського, О.М. Цільмак, С.Х. Яворського та ін.

Науковці компонентами операціональної готовності визначають знання, вміння й навички. Проте не характеризують здібності та якості, які є провідними. Тому ми вважаємо за доцільне визначити їх відповідно до соціономічної сфери діяльності.

Здібності: виконувати професійні завдання відповідно до посадових інструкцій; дотримуватись професійних обов'язків; обирати необхідні й вірні рішення для поставлених завдань.

Якості: сумлінність; цілеспрямованість; працелюбність; надійність; добросовісність; відповідальність.

Отже, операціональна готовність визначається ставленням особистості до професійних обов'язків і має певні провідні якості й здібності, що детермінують особистість до певного виду готовності.

Правова готовність для типу професій "людина - людина" характеризується знанням і дотриманням соціально-правових норм загальнообов'язкових правил поведінки, які встановлюються, забезпечуються та санкціонуються державою. Так, наприклад, як складовий

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС